

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania B. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 października 2018 r.,
zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 6 marca 2018 r. odrzucił skargę kasacyjną wnioskodawcy B. K. od wyroku tego Sądu z dnia 12 lipca 2017 r., wydanego w sprawie z odwołania wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 11 września 2015 r., odmawiającej mu ponownego obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383; dalej jako ustawa emerytalna).

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, że po dokonaniu sprawdzenia podanej przez pełnomocnika wnioskodawcy wartości przedmiotu zaskarżenia w

kwocie 12.390 zł, stanowiącej sumę świadczeń za jeden rok obliczoną według różnicy między wysokością emerytury jaka przysługiwałaby wnioskodawcy po jej przeliczeniu na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej, z zastosowaniem do wyliczeń kwoty bazowej aktualnej w dniu złożenia skargi kasacyjnej (3.536,87 zł), a kwotą pobieranej emerytury (art. 22 k.p.c.) - okazało się, że w rzeczywistości wartość ta jest niższa niż 10.000 zł. Wysokość emerytury wnioskodawcy ustalona zgodnie z art. 110a ustawy emerytalnej powinna bowiem być obliczona z zastosowaniem kwoty bazowej (3.308,33 zł) aktualnej w dacie złożenia wniosku (30 czerwca 2015 r.) o przeliczenie emerytury i wydania zaskarżonej w tej sprawie decyzji przez organ rentowy. Zatem wysokość postulowanej emerytury powinna wynieść kwotę 4.937,69 zł, a nie jak wskazał wnioskodawca kwotę 5.278,78 zł. Do wyliczenia różnicy między wysokością emerytury obliczonej w myśl art. 110a ustawy emerytalnej, a wysokością pobieranej przez wnioskodawcę w 2015 r. Sąd Apelacyjny przyjął kwotę potencjalnej emerytury podaną przez organ rentowy (4.971,32 zł). Różnica między przyjętą wysokością świadczenia, obliczoną przez organ rentowy, a kwotą świadczenia pobieranego w dacie wydania decyzji (4.217,63 zł) wyniosła około 754 zł. A zatem wartość przedmiotu zaskarżenia ustalona zgodnie z art. 22 k.p.c. stanowi kwota 9.044,28 zł. Wobec tego skarga kasacyjna była niedopuszczalna z mocy art. 398² § 1 k.p.c. i podlegała odrzuceniu zgodnie z art. 398⁶ § 1 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie wnioskodawca domagał się jego uchylenia i przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm prawem przepisanych.

W zażaleniu zarzucono naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść orzeczenia, a to: 1) art. 398² § 1 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia nieprzekraczającą 10.000 zł, podczas gdy jednoznacznie stanowi on, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego; 2) art. 382 k.p.c., przez nieuwzględnienie wszystkich okoliczności sprawy istniejących w chwili wyrokowania, a przede wszystkim wysokości emerytury przysługującej skarżącemu, która to okoliczność

była znana Sądowi drugiej Instancji.

Wnioskodawca podniósł, że przedmiotem niniejszego postępowania jest nabycie prawa do emerytury w nowej, wyższej wysokości, a więc zasadnym jest przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.). Niezależnie od tego wartość przedmiotu zaskarżenia przekracza kwotę 10.000 zł, gdyż wynosi 12.390 zł. Stosownie do art. 382 k.p.c. Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Tymczasem Sąd Apelacyjny nie uwzględnił okoliczności przedstawionych i przyznanych przez obie strony w trakcie postępowania w drugiej instancji, a dotyczących aktualnej wysokości emerytury otrzymywanej przez wnioskodawcę. Niezasadnym jest przyjmowanie kwoty emerytury otrzymywanej w dacie zaskarżania decyzji w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny posiadał wiedzę co do wysokości emerytury otrzymywanej przez wnioskodawcę w dacie wyrokowania. Okoliczność ta winna zostać wzięta pod uwagę, jako wykazana podczas postępowania apelacyjnego, a w konsekwencji uwzględniona w trakcie postępowania sprawdzającego i obliczonej w ten sposób wartości przedmiotu zaskarżenia. Przyjmowanie kwoty emerytury w jej wysokości z 2015 r., a więc przeszło 2 lata temu stanowi naruszenie przepisów procedury cywilnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zgodnie z art. 476 § 2 i 3 k.p.c., sprawy z odwołań od decyzji organów rentowych dotyczących między innymi emerytur i rent oraz sprawy wszczęte na skutek niewydania przez te organy decyzji są według art. 1 k.p.c. sprawami cywilnymi w znaczeniu formalnym. Ich szczególny charakter uwzględniony został przez ustawodawcę w przepisach Księgi pierwszej, Tytułu VII Działu III k.p.c., regulujących postępowanie odrębne w tej kategorii spraw i poza wynikającymi z tych unormowań odrębnościami, do spraw tych mają zastosowanie pozostałe przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w tym przepisy dotyczące skargi kasacyjnej.

W myśl art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia w

sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sporach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, gdy spór toczy się o wysokość emerytury (ponownego obliczenia świadczenia), a nie o ustalenie prawa do tego świadczenia, skarga kasacyjna jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest co najmniej równa kwocie 10.000 zł określonej w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Jest to bowiem sprawa majątkowa w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 marca 2001 r., II UZ 13/01, OSNP 2003 nr 2, poz. 47; z dnia 17 lutego 2009 r., I UZ 36/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 250; z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 30/10, LEX nr 707896; z dnia 3 marca 2011 r., II UZ 5/11, LEX nr 846582; z dnia 21 czerwca 2011 r., III UZ 12/11, LEX nr 966827; z dnia 6 marca 2018 r., II UZ 119/17, LEX nr 2456371). Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że w sporach sądowych o wysokość powtarzających się świadczeń z ubezpieczenia społecznego wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi obliczona za okres jednego roku, stosownie do wskazań zawartych w art. 22 k.p.c., różnica między hipotetyczną kwotą emerytury, jaką skarżący otrzymywałby, gdyby jego żądanie ustalenia wysokości świadczenia zostało uwzględnione, a emeryturą w kwocie faktycznie pobieranej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1997 r., II UKN 40/96, OSNAPiUS 1997 nr 16, poz. 301; z dnia 18 października 2000 r., II UZ 123/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 370; z dnia 21 lipca 2003 r., II UZ 45/03, OSNP 2004 nr 11, poz. 200; z dnia 23 listopada 2007 r., II UZ 30/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 54; z dnia 2 października 2009 r., II UZ 30/09, LEX nr 583822). Natomiast sposób ustalania wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których spór dotyczy wysokości świadczenia powtarzającego się, został szczegółowo wyjaśniony w orzecznictwie, zwłaszcza w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2012 r., III UZP 3/12 (OSNP 2013 nr 9-10, poz. 112; PiZS 2014 nr 10, s. 36, z glosą E. Pietrzak). W uchwale tej przyjęto, że

wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, której przedmiotem jest zmiana wysokości świadczenia powtarzającego się (w tym emerytury) podlega ustaleniu na podstawie art. 19-24 k.p.c. Wykładnia zaprezentowana w tej uchwale była konsekwentnie podtrzymywana w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. postanowienia z dnia 29 stycznia 2014 r., II UZ 67/13, LEX nr 1573832; z dnia 11 grudnia 2014 r., I UZ 23/14, LEX nr 1604625).

Wskazać w tym miejscu należy, że stosownie do art. 398⁴ § 3 k.p.c. skarga kasacyjna - poza innymi wymaganiami, jakie stawiane są przez ustawodawcę pismom procesowym - powinna zawierać oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia, a Sąd Najwyższy nie jest władny ani zwolnić wnioskodawcy z tego obowiązku, ani też dopuścić skargę kasacyjną o wartości zaskarżenia niższej, niż tego wymaga przepis prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2001 r., II UKN 706/00, OSNAPiUS 2002 nr 24, poz. 609; z dnia 25 czerwca 2002 r., II UZ 39/02, OSNP - wkładka 2003 nr 1, poz. 9; z dnia 21 kwietnia 2005 r., I UZ 76/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 66; z dnia 18 stycznia 2006 r., II UZ 74/05, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 116). Uczynienie zadość temu obowiązkowi polega na wskazaniu wartości przedmiotu zaskarżenia oraz podaniu podstawy i sposobu jej wyliczenia. Nie jest wykonaniem owego zobowiązania pozorne przedstawienie podstaw i sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego, dokonane w oderwaniu od obiektywnych kryteriów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1999 r., I PKN 6/99, niepublikowane; z dnia 13 maja 2005 r., II UZ 25/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 383; z dnia 27 lutego 2007 r., II UZ 67/06, niepublikowane; z dnia 6 kwietnia 2007 r.; z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692). Oznacza to, że wartość przedmiotu zaskarżenia określona przez stronę wnoszącą skargę kasacyjną nie jest wiążąca dla oceny dopuszczalności skargi i podlega sprawdzeniu zarówno przez sąd drugiej instancji, jak i Sąd Najwyższy, nawet jeśli wartość ta nie była kwestionowana we wcześniejszych fazach postępowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2008 r., II UZ 1/08, LEX nr 794944; z dnia 10 listopada 2009 r., II PZ 13/09, LEX nr 574535; z dnia 14 stycznia 2011 r., II UZ 35/10, LEX nr 786800; z dnia 20 stycznia 2011 r., II UZ 39/10, LEX nr 786804; z dnia 3 marca 2011 r.,

II UZ 6/11, LEX nr 846583; z dnia 4 kwietnia 2011 r., I UZ 8/11, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 148; z dnia 18 stycznia 2012 r., II PZ 38/11, LEX nr 1130381; z dnia 19 lutego 2014 r., II UZ 74/13, OSNP 2015 nr 7, poz. 104; z dnia 18 listopada 2014 r., II UZ 48/14, LEX nr 1565768; z dnia 7 czerwca 2016 r., I PZ 7/16, LEX nr 2089843). W sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe zwrócenie się do organu rentowego o ustosunkowanie się do określonej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia jest zaś uprawnionym sposobem jej weryfikacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 kwietnia 1998 r., II UZ 24/98, OSNAPIUS 1999 nr 8, poz. 291; z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UZ 27/11, LEX nr 1106736).

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca, wnosząc odwołanie od decyzji organu rentowego, domagał się zmiany tej decyzji i ponownego obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej. Wnosząc skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, pełnomocnik wnioskodawcy na wezwanie Sądu przedstawił wyliczenie wartości przedmiotu zaskarżenia (proponując ustalenie nowej podstawy wymiaru emerytury przy uwzględnieniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie wyrokowania przez Sąd drugiej instancji). Skoro pełnomocnik wnioskodawcy przedstawił niemającą oparcia w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych metodę ustalenia potencjalnej wysokości emerytury wnioskodawcy jako punktu odniesienia dla wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego, Sąd Apelacyjny zobowiązany był sprawdzić tę wartość, mając przy tym możliwość wyboru metody dokonania owego sprawdzenia, także przez zobowiązanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do sporządzenia decyzji symulacyjnej. W konsekwencji doprowadziło to do sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia i ustalenia postanowieniem z dnia 6 marca 2018 r. - tej wartości na kwotę 9.044,28 zł. Postanowienia tego skutecznie nie zakwestionował natomiast wnioskodawca, ponieważ zaskarżając postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie zawarł wniosku w trybie art. 380 k.p.c. o uprzednią kontrolę prawidłowości orzeczenia, które nie podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia (por. postanowienie Sądu najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 r., I UZ 55/16, LEX nr 2216194). Już z tego względu nie została zakwestionowana skutecznie przez skarżącego wartość przedmiotu zaskarżenia w zakresie

ustalonym przez Sąd Apelacyjny. Ponadto w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zakres przedmiotu sporu wyznaczony jest zaskarżoną decyzją. Stąd, co wynika z rozważań poczynionych powyżej, w sporach sądowych o wysokość powtarzających się świadczeń z ubezpieczenia społecznego wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi obliczona za okres jednego roku, stosownie do wskazań zawartych w art. 22 k.p.c., różnica pomiędzy hipotetyczną kwotą emerytury, jaką skarżący otrzymywałby, gdyby jego żądanie ustalenia wysokości świadczenia zostało uwzględnione zaskarżoną decyzją, a emeryturą w kwocie faktycznie pobieranej w dacie wydania decyzji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., II UZ 61/14, LEX nr 1656498).

Sumując powyższe, wobec prawidłowości zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).